

მეცემსი

1888-1889

გ ა ზ ე თ ი ს ე ბ ა :

«მწევესი»	«მწევესი» რუსული გამოცემით
12 თვეთ 5 მან.	12 თვეთ 6 მან.
6 — 3 —	6 — 4 —

გაზეთის ფულის და ყოველ გვარი წერილების გაგზავნა შეიძლება ამ ადრესით: *въ Кавказъ, въ контору редакцїи „Мѣмесіи“ (Пастыръ).*

ყველა სტატიები და კორრესპონდენციები, რომელნიც რედაქციასი იქნებიან გამოგზავნილი დასაბეჭდავთ, უთუოდ ვრცლად და გასაგებად უნდა იყვნენ ავტორთაგან ხელმოწერილი. ავტორთაგან გამოგზავნილი სტატიები შეიძლება ხან-დის-ხან შემოკლებით და შესწორებით დაიბეჭდონ. სტატია, რომელნიც არ დაიბეჭდებიან, სამი თვის განმავლობაში შეიძლება ავტორებს მათის ხარჯით უკანვე დაეზარუნოს. სტატიები მიიღებიან რუსულ ენაზედ დაწერილიც და თარგმნით დაიბეჭდებიან.

მეგრულ ენაზე ლოცვების და წარების წესის გადათარგმნისა გამო.

ჩვენი გაზეთის მკითხველები, რასაკვირველია, წაიკითხვენ ახალ-სენაკიდგან გამოგზავნილ კორრესპონდენციას სამეგრელოს ეპარქიის სამღვდელთაგან კრების შესახებ. ამ კრებაზე სამღვდელთაგან დებუტატებს, სხვათა შორის, მსჯელობა უნდა ჰქონებოდათ ქართული ენადგან მეგრულ ენაზედ გადათარგმნილი საღმრთო ლოცვების შემოწმების და მიღების შესახებაც. ჩვენი კორრესპონდენტი გვწერს, რომ სამღვდელთაგან დებუტატებს ძლიერ სამწუხაროდ დაურჩათ ესრეთი წინადადების მოსმენა.

ჩვენ რამოდენათაც ვიცით, ეს კითხვა აღიძრა ზოგიერთი პირების სურვილით, რომელნიც, რაღაც ახირებული მოსახრებისა გამო, ყოველივე ღონისძიებით სცილობენ, რომ ქართული ენის სწავლება სრულებით განაძეონ სამეგრელოს საერო სკოლებიდან და მის ნაცვლად მეგრულ ენაზე ალაგინონ მწერლობა. იგივე პირნი სცილობენ, რომ სამეგრელოს სკოლებში საღმრთო სჯულის სწავლება სწარ-

მოებდეს მეგრულ ენაზედ. ასეთი მოსახრების საბუთად ის მოჰყავსთ ზემო აღნიშნულ პირთა, რომ პირველ დაწყებითი წავლა უნდა წარმედეს დედა ენაზეთ.

მინც დაახლოებით იცის ამ საქმის გარემოება, ვისაც კარგად აქვს გამოკვლეული ქართული და მეგრული ენა და მათი ისტორია, მათთვის, რასაკვირველია, საჭირო არ არის ბევრი ლაპარაკი და საბუთების მოყვანა ამ წინადადების უსაფუძვლობის და უკანონობის დასამტკიცებლად. მაგრამ ვინც, სამწუხაროდ, დაახლოებით არ იცის ეს საქმე, არ იცის მიზანი ზოგიერთა პირების ამისთანა ახირებულის სურვილისა, მათთვის საჭიროა ამ ახირებული სურვილის და ლტოლილების უსაფუძვლობის საბუთებით და ფაქტებით დამტკიცება.

შავი ზღვის აღმოსავლეთის ნაპირზე ძლიერ ძველი დროიდან სცხოვრებს ხალხი — მეგრელები, რომელნიც ეკუთნიან ქართველთა ტომს. ამ ხალხს ძველი დროიდანვე ერთობა ჰქონებოდა ქართველთაგან. ხან-დის-ხან მმართველებიც ერთი ჰყოლიათ ხოლმე და ხან საკუთარი. ღვს ეს ხალხი რიცხვით ას ორმოც ათასამდის ითვლება და უკავია ორი მაზრა:

მაისტეს სწავლა-მოძღვრება თავიდანვე უქალა-

გიათ აქ ქართულს ენაზედ. დღაღან ქრისტიანობის მიღებისა წირვა-ლოცვა და სწავლა-ქადაგება ამ ხალხში სრულდებოდა ქართულს ენაზე და ღღესაც ამავე ენაზე სრულდება. შევლა აქური მღვდელ-მთაფრები, ჭკონ დიდლად წოდებულნი და ქათალიკოსები ქართულს ენაზედ სწირავენ და ამავე ენაზედ ჭქადაგებდნენ. ანდრია მოციქულიდგან დაწყებული, რომელმანც პირველად იქადაგა ამ მხარეში ქრისტეს სწავლა. დღემდის სამეგრელოს ხალხს წირვა-ლოცვა, სწავლა-მოდღერება და ლიტერატურა ქართულს ენაზედ ჭქონებია და აქეს. მტრებს აუოხრებია ხოლმე ეს ქვეყანა, გადაუწავეს ეკლესიკი, დაუწვას საღმრთო და საეკლესიო წიგნები, მაგრამ სამეგრელოში ქართული ენა და ქართულად წირვა-ლოცვა და ღღთის ვედრება ვერ მოუსპათ. ქართულს ენაზე განათლებული და სწავლა მიღებული სამეგრელოს ხალხი ისე მტკიცედ დარჩენილა მართლ-მადიდებელ სარწმუნოებაზე, რომ ურწმუნო მეზობლებს, თათრებს და მათ მზაკვსთა ქრისტიანობის ნათელი ვერ დაუქრათ და ვერ შეუმუსრათ.

იმ დროსაც, როდესაც სამეგრელოს კუთხეს მართავდნენ მეგრელთა თავადნი და დიდებულნი და როდესაც ყოველივე ღონისძიებას ხმარობდნენ განკერძობებისათვის სხვა ქართველთა ხალხის სამთაფროთაგან, მაშინაც კი არავის აზრად არ მოსვლია, გულში არ გაუფლია, მეგრულ ენაზედ ასოების გამოგონება და ამ ენაზე მწერლობის და ლიტერატურის დაარსება. ყოველს დროს და ყოველს შემთხვევაში მეგრელთ თავის დედა ენათ მარტო ქართული ენა მიჰდათ და ღღესაც მიჰნიათ. ამას ამტკიცებს ყველა გუჯრები და წერილები, დაწყებულნი იმ დროიდგან, როდესაც ქართულ ენაზედ მწერლობა დაარსებულა. მიწერა-მოწერა და მოკითხვა ყოველთვის ქართულს ენაზე ყოფილა და არის, ყველა ეს მეტის-მეტად ცხადი და აშკარა.

მხლა ვიკითხოთ, რა საქიროება ითხოვს, რომ მეცხრამეტე საუკუნის დასასრულს ხალხს უარი ათქმევინონ ქართულს ენაზედ და მეგრულად დააწყებინონ წირვა-ლოცვა და წირვა-კითხვა? ბერი ვიფიქრეთ, მაგრამ ვერას გზით ვერ მიმხედარავით, თუ რა სარგებლობისათვის ითხოვენ, რომ, მაინც და მაინც, მეგრულად ილოცონ და მეგრული მწერლობა დაარსონ? რით ვერ გაიგეს, რით ვერ შეიტყეს, რომ მეგრული ენა არ არის ისეთი განსხვავებული ენა ქართული ენიდგან, როგორც, მაგალითებრ, რუსური, აფხაზური და

სომხური? რით ვერ შეიტყეს, რომ მეგრული ენა იგივე ქართული ენა არის გადასხვავებული? მის მეგრელს ისე არ შეუძლია ილაპარაკონ მეგრულ ენაზედ, რომ ლაპარაკის დროს შესამედი მაინც ქართული სიტყვები არ იხმარონ.

მინ არ იცის, რომ სამეგრელოს მკვიდრთა უმეტესი ნაწილი ქართულად ლაპარაკობს? იმინც კი, რომელნიც მარტო მეგრულ ენაზე ლაპარაკობენ, მალე ეჩვევიან ხოლმე ქართულად ლაპარაკს, როცა იგინი დაიწყებენ ცხოვრებას ქართველთა ოჯახებში. ამ პირებისათვის სრულიად საკმაოა 2 კვირა ან 1 თვე მოათიონ ასეთ ოჯახებში, რომ წმინდა ქართულ ენაზე იწყონ ლაპარაკი. რომელი უცხო ენის შესწავლა შეიძლება ორი კვირის ანუ ერთი თვის განმავლობაში? არც ერთი ენისა, ჩვენის აზრით. მაშ მეგრელებს რატომ ეადილებათ ქართული ენის შესწავლა? იმიტომ რომ მეგრული ენა გადასხვავებული ქართული ენა არის, ქართული ენის ნათესავია.

ასეც რომ არ იყოს, ნუ თუ კანონიერი და საქმისათვის სასარგებლო იქნება ზოგიერთ ახირებულ პირთა დაჯინებული სურვილი, რომ ერთ მუჟა ხალხს, რომელსაც მახრა ნანგვარი უჭერია, ცალკე მწერლობა დაუარსონ და ამით მოაშორონ იგინი ერთ მილიონ ქართველ ღვიძლ-ძმა ხალხთან ერთობას?

იქნება ვისმეს ეგონოს, რომ მეგრელებს რაიმე საქმეში აბრკოლებდეს მეგრულ ენაზე მწერლობის უმეტეობა. იქნება სწავლა-განათლების საქმეში მეგრელთა ახალ-თაობას აბრკოლებდეს ის მოვლენა, რომ პირველ-დაწყებითი სწავლა სწარმოებს პირველად ქართულ ენაზე და შემდეგ ამ ენის საშუალებით სახელმწიფო ენას სწავლობენ? იქნება ვისმეს ჭგონია, რომ მეგრელთა ბავშვებს პირ-და-პირ რუსული ასოებიდგან რომ დააწყებინონ სწავლა, უფრო გაუადვილებათ იგი? ყველა ამისთანა მოსაზრებანი შეიძლება იქონიოს კაცმა ნებით და უნებლიეთ, თავის სარგებლობისა და ზარალისათვის, მაგრამ ცხოვრების კანონებს და ნამდვილ ფაქტებს სად წაუხვალ კაცი! კაცს ბერი რამ მოსაზრება მოუთა თავში, ბერ რამეს თავის საზარალსაც მოიფიქრებს უნებლიეთ, მაგრამ ისტორია ცხოვრებისა და მისი კანონები სულ სხვას გეჩვენებენ და გვიმტკიცებენ. ჩვენი სიტყვების დასამტკიცებლად დავასახელებთ რამოდენიმე ფაქტს.

აიღეთ სამეგრელოს სასულიერო ოთხ-კლასიანი სასწავლებელი და შეაღეთ იგი საქსარხოსლის სხვა

სასულიერო სასწავლებლებს სწავლის მხრით. თქვენ დარწმუნდებით, რომ სამეგრელოს სასწავლებლის მოწაფენი სრულებით არ ჩამოუდგებიან უკან სხვა სასულიერო სასწავლებლის მოწაფეთ, თუმცამ სასწავლებელში ხსენებაც არ არის მეგრულის ენის სწავლებისა. მხლა აიღეთ სამეგრელოს წინა დროის სახალხო სკოლები, რომლებშიაც სწავლა ქართულს ენაზე სწარმოებდა და შედარეთ სხვა სახალხო სკოლებს. ამ შედარებლად თქვენ ცხადათ დაინახავთ, რომ სამეგრელოს სახალხო სკოლებში წინეთ სწავლა უფრო კარგად თუ მიდიოდა, თორემ ცუდად არასოდეს. აიღეთ ახლა სამეგრელოს ეხლანდელი სახალხო სკოლები და დააკვირდით, თუ რა ჭაბან-წყვეტით ეწევიან მოსწავლეები სწავლის საქმეს და რამდენ დროს ჰკარგვენ მეგრული ასოების შესწავლაზე, მაგრამ თვალსაჩინო ნაყოფი ჯერ არაფერი გეინახავს. სამეგრელოს ზოგიერთ სახალხო სკოლებში მოსწავლეთა რიცხვმა შესამჩნევად იკლო; მოწაფეები მიეშურებიან სამრეკლო სასწავლებლებში, სადაც მათ სახელმწიფო ენას ასწავლიან არა მეგრული ენის საშუალებით და შემწეობით, არამედ ქართული ენის დახმარებით.

ამ საგანზე ასე გაავარძელეთ სიტყვა, არა მართო ქართული ენის დასაცავად, არა იმ მიზნის გამო, რომ თუ მეგრელებმა თავის ენაზე დაარსეს მწერლობა, ქართული ენა დაილუბება-თქო და არა იმისათვის, რომ ამოკრიბდეს, პერეგოზნიკებს და მათ მხგავსთა პირთა ახირებულ მოსახრებათ წინა აღუდგეთ და ევბოლოთ. არა; ეს ჩვენი და ჩვენი ორგანის საქმე არ არის. ჩვენი ყურადღება მიქცეულია სულ სხვა საგანზედ, სულ სხვა სამწუხარო და საშიშო მოლოდინზე, — ხალხის სარწმუნოების შერყევაზედ და მწველებლობის გაერცვლებაზე; ამ მასალოდნელ სამწუხარო მოვლენაზე ზოგიერთი ჩვენი ბატონები იმდენად ფიქრობენ და ზრუნავენ, რამდენათაც წარსული წლის თოვლზე...

მინ არ იცის, რომ ამ ოცი წლის წინათაც ზოგიერთებმა ახერხეს მეგრულ ენაზე ლეთის-მსახურების და ლოცვების შემოღება ეკლესიებში. ამ პირებმა კიდევ მოაგვარეს ეს საქმე თავის სურვილისაებრ. მინ არ იცის, თუ ამ მიზეზისა გამო როგორ მიატრავა ხალხმა ეკლესიები და წყვეა-კრულით იხსენიებდა თავიანთ სამღვდლოებას და წირვა-ლოცვის ქართულიდგან მეგრულ ენაზე გადამთარგმნელებსაც?

ზოგიერთ ჩვენ ნაცარ-ქექია პედაგოგებს ისე ადვილად მიანიათ სხვა-და-სხვა ცელილებათა შემოღება წირვა-ლოცვის და სარწმუნოების საქმეში, როგორც რომელიმე სახელმძღვანელო წიგნის ხმარებლად გამოირიცხვა და შემდეგ, ორი-სამი წლისა, ხელახლად მიღება. ამ ბატონებს ხალხის სარწმუნოების და ზნეობის საქმე სრულებით არ ესმისთ და არც შეიძლება ეს მოესთხოვოთ მათ. ძაცს ის მოეთხოვება, რაც აქვს, თორემ რაც არა აქვს, ის კიდევ რომ მოესთხოვოთ, რას მივიღებთ?

სლავიანური ენა ძალიან დაახლოვებულია რუსულ ენასთან. ამას წინეთ რუსეთში განიზრახეს წირვა-ლოცვის რუსულ ენაზე გადაღება, მაგრამ ვერ მოახერხეს. მისაც რუსეთის საეკლესიო ისტორია უსწავლია, ეცოდინება მიზეზი მწველებელთა და განდევილთა გამრავლებისა...

ჩვენი საქართველოს ეკლესია დღიდგან დაარსებისა თერამეტი საუკუნის განმავლობაში ლმერთს დაუფარავს შინაურ მწველებლებისაგან და დღეს, ჩვენ და სამწუხაროდ, გამოჩენილან ვილაცა სარწმუნოებაზე ხელ აღებულნი და თავიანთი უგუნური ქცევით და მოსაზრებით მწველებლობის შემოღებას გვექადინან! მინ არიან ეს პირები? მინ მისცათ მათ ახეთი უფლება, რომ ასეთი ცელილება მოახდინონ წირვა-ლოცვაში და საღმრთო სჯულის სწავლების საქმეში?

მთელს რუსეთის იმპერიაში არსებობს ერთადერთი დაწესებულება, უწმიდესი სინოდი, რომელიც განაგებს სარწმუნოების და ეკლესიების საქმეს და გარეშე ამ დაწესებულებისა არა ვის არა აქვს უფლება რაიმე ცელილება მოახდინოს წირვა-ლოცვის და საღმრთო სჯულის სწავლების საქმეში. ჩვენ ნამდვილად ვიცით, რომ უწმიდესი სინოდისაგან არავითარი განკარგულება არ მომხდარა სამეგრელოში წირვა-ლოცვის მეგრულად შემოღების და საღმრთო სჯულის სწავლების შესახებ. ჩვენს საქართველოში, დღიდგან საქართველოს რუსეთთან შეერთებისა, არსებობს უწმიდესი სინოდის განყოფილება, საქართველო-იმერეთის სინოდის კანტორა, რომელიც აგრეთვე განაგებს სარწმუნოების და ეკლესიების საქმეს. ჩვენ რამდენათაც ვეხსოვს, მეგრული ასოების შემოღებაზე და წირვა-ლოცვის მეგრულად გადაღების შესახებ არ ყოფილა სჯა არც სინოდის კანტორაში და ვილაცა ერის კაცებს სრულებით არა აქვსთ უფლება ამ საპატიო კითხვებს შევხონ უწმიდესი და

უმართებელსი სინოდის ნება-დაურთველად. შეუძლებელ საქმედ მიგვაჩნია თექვსმეტი საუკუნის განმავლობაში ხალხისაგან მიღებული და ხმარებული ლოცვების და წირვა-ლოცვის შეცვლა, რადგან ამ შეცვლილის წირვა-ლოცვას ხალხი ვეღარ შეითვისებს. ჩვენ სრული დაიმედებული ვართ, რომ ამ საყურადღებო საგანს ჯეროვანი ყურადღება მიექცევა როგორც ჩვენი ქვეყნის სასულიერო, ისე საერო სამასწავლებლო მთავრობათაგან.

დ. კ. დ. ღამბაშიძე.

როგორ არსდებიან ჩვენში სამკლესიო სამრევლო სამზრუნველონი?

ძაი ხანია მას აქეთ, რაც საეკლესიო სამრევლო სამზრუნველოთა კანონები შეადგინეს და უმაღლესად დაამკიცხეს, მრავალი უქაზებია გამოცემული ამ შეწვიერ დაწესებულებათა სისრულეში მოყვანისათვის, მაგრამ გამოტეხილი უნდა ესთქვათ, რომ მთელს საქართველოს საეპარხოსოში 1887 წლამდე სამრევლო სამზრუნველოების ხსენებაც არ ყოფილა. მხოლოდ ამ 1887 წელში მალალ ყოვლად სამღვდლო ექსარხოსმა პალლადიმ, თავის მობრძანებისათნავე, ჯეროვანი ყურადღება მიაქცია საეკლესიო სამრევლო სამზრუნველოების დაარსებას. თუმცა მათი მეუფების მობრძანებიდამ, დიდ დროს არ გაუვლია, მაგრამ სამრევლო სამზრუნველოთა რიცხვმ შესამჩნევად იმატა. მბილისში მათი მეუფებისაგან უკვე დაარსდენ სამზრუნველონი: მერის იოანე ღვთისმეტყველის ეკლესიასთან, ჩუღურეთის წმ. ნიკოლოზის ეკლესიასთან, პეტრე-პავლეს სასაფლაოს ეკლესიასთან, დიდუბის ეკლესიასთან და შვეთის წმ. გიორგის ეკლესიასთან. შევლგან ამ სამზრუნველოების თავსმჯდომარედ აღრჩეულ იქმნენ სავატიო პირნი, მაგალითად: 1) მერის სამზრუნველოს თავსმჯდომარედ არის აღრჩეული პოლკოვნიკი ბ. ცილოსანი, 2) ჩუღურეთში — დვის. სტ. სოვეტნიკი ლ. ზ. ბაქრაძე, 3) პეტრე-პავლეს ეკლესიის სამზრუნველოს თავსმჯდომარედ არის აღრჩეული ექსარხოსის კანცელარიის ბუხლალტერი ა. მ. მათვევი, 4) სოლოლაკ-

ში — ტანი სოვეტ. ბ. თავადი მრბელიანი, და 5) შვეთის ეკლესიის სამზრუნველოს თავსმჯდომარედ აღრჩეულია გენერალ-ადიუტანტი თავადი ი. ზ. ამილახვარი. იმედია, რომ მისი მალალ ყოვლად უსამღვდლოესობის ექსარხოსის მამობრივი მოღვაწეობით და მეცადინეობით ასეთივე სამზრუნველოები დაარსდებიან საეპარხოსოს სხვა ადგილებშიაც. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ ეს სამზრუნველოები დიდს სარგებლობას მოუტანენ ჩვენი ღარიბი ეკლესიების გამშენების და განახლების საქმეს. ნიეთიერ სარგებლობას გარდა, ეს სამზრუნველოები მწყემსთა და სამწყსოთა შორის დაამკვიდრებენ სასურველ ურთიერთობას და კავშირს, შეიძლება რომელიმე სამრევლო სამზრუნველომ ჯეროვანი სარგებლობა ვერ მოიტანოს, მაგრამ ამის მხედვით ჩვენ არ შევიძლია უარ ვყოთ სამზრუნველოების დიდი სარგებლობა და მნიშვნელობა. შევლა ჩვენგანი ვალდებულია ამ საქმეში მიბაძოს მის მალალ ყოვლად უსამღვდლოესობას ექსარხოსს, რომელიც დაუცხრომლად ზრუნავს საქართველოს ეკლესიების ჯეროვანად შემკობისა და განახლებისათვის.

რატომ წინეთ არ იყენენ ჩვენ ში სამზრუნველოები და დღეს როგორ არსდებიან იგინი? სიტყვასა და საქმეს შორის დიდი მანძილია. ძანონების, უქაზებიან და მიწერილობათა სისრულეში მოყვანისათვის მართოქალაღი და მეღანი კი არ კმარა. საქმის სისრულეში მოყვანისათვის საქირა გულით და სიყვარულობით საქმის ხელის მოკიდება, გულის შემატკივრობა, კემპარიტი მზრუნველობა, როდესაც კაცი ასე გულით ჰკიდებს საქმეს ხელს, ის ყოველივე დაბრკოლებას დასძლევს, ასეთი კაცი ყოველთვის იშოვის თავისუფალ დროს კეთილი საქმის გასაკეთებლად. სწორეთ ასეთი ერთგულობით ცდილობს სამრევლო სამზრუნველოების დაარსებას მალალ ყოვლად სამღვდლო პალლადი. ჩვენი სიტყვების დასამტკიცებლად მოვიყვანთ შემდეგ ფაქტს. მისმა მალალ ყოვლად უსამღვდლოესობამ საქართველოს ექსარხოსმა ამას წინეთ დაათვალიერა დიდუბის ეკლესია. მათმა მეუფებამ ნახა, რომ ამ ეკლესიას არა აქვს გუმბათი, არა აქვს გაღაფანი და შიგნითაც იგი შესაფერად არ არის მოართული, თუმცა ეკლესიას კაი შემოსავალი აქვს. მათმა მეუფებამ ისურვა ამ ეკლესიასთან სამზრუნველოს დაარსება და რადგან ხსენებულ ეკლესიას საკუთარი მრევლი არა ჰყავს, ამისათვის მათმა მეუფებამ კანონის ძალით თავის-თავად დანიშნა თავს-

მჯდომარე და ზოგიერთი წევრი სამზრუნველოა. ამ აღნიშნულ პირთა მათმა მეუფებამ მისცა წინადადება და სთხოვა, რათა მათ თავის-თავზე მიეღოთ ხსენებული მოვალეობა. აღნიშნულ პირთა დიდის სიხარულით მიიღეს თავის საყვარელი მწყემს-მთაფრის წინადადება.

რადგან სამრევლო სამზრუნველოები ახალი საქმეა ჩვენში, ამიტომ სამზრუნველოების ზოგიერთმა წევრებმა ჯერ-ჯერობით კარგად არ იციან თავიანთი მოვალეობა და საქიროებენ ბევრი საცქერო კითხვების განმარტებას. ამისათვის საქიროა თავისუფალი დრო როგორც სამზრუნველოს წევრთათვის, ისე მწყემს მთაფრისათვის. ასეთ თავისუფალ დროს ზოგიერთი საცქერო კითხვების განმარტებისათვის სამზრუნველოთა წევრნი შობობენ ხალაძოს შვიდ საათზე; სწორეთ ამ დროს ეს პირნი მიემგზავრებიან ხოლმე თავის მწყემს-მთაფართან. მათი მეუფებაც დიდის სიხარულით ღებულობს ამ პირთ და თავის მამა-შვილური ბაასის დროს უმარტავს მათ საცქერო კითხვებს. თვითონ ამ სტრიქონის დამწერი დაეცა წარით მათ მეუფებასთან, როცა შემოვიდნენ მასთან დიდუბის ეკლესიის სამრევლო სამზრუნველოს თავს-მჯდომარე და ზოგიერთი წევრი. სწორედ მშვენიერ სურათს წარმოადგენდა მწყემს-მთაფრის საუბარი მართველ საპატო პირებთან სამრევლო სამზრუნველოს მნიშვნელობის შესახებ.

— თქვენო მალალ ყოელად უსამღედლოცსობაე, მოახსენეს მათ მეუფებას ამ საპატო პირებმა, ჩვენ მივიღეთ და დიდის სიამოვნებით მოვისმინეთ თქვენი წინადადება სამრევლო სამზრუნველოს შესახებ, რომლის თავს-მჯდომარედ და წევრებად ჩვენ დაუნიშნავართ თქვენს მეუფებას. მივიღეთ წესდებულეზაც, წაეკითხეთ იგი, მაგრამ ბევრი ადგილები ჩვენთვის ვაუგებარია და ამიტომ ვითხოვთ თქვენი მეუფებისაგან ამ საცქერო ადგილების განმარტებას და მასთან ბოდიშს ვითხოვთ, რომ ასე უდროვო დროს გაიხელით.

— მე ყოველთვის მხად ვარ, მიუგო მათმა მეუფებამ ამ პირთ, მივიღო ყველანი, რომელნიც კი ჩემთან რამე საქმისათვის მოდიან და დახმარება აღმოუჩინო მათ, რითაც კი შემეძლება. სრული იმედი მაქვს, ბრწყინვალენო თავადნო, რომ ამ საქმეში მიიღებთ მხურვალე მონაწილეობას. მე რუსეთშივე მქონდა გაგონილი ბევრი რამ კარგი და სასიამოვნო საქართველოს თავად-აზნაურობაზე; გაგონილი მაქვს, რომ ეს თავად-აზნაურობა არაფერს ზოგავდა თავიანთ ეკლესიების გამშენებისა და შემკობისათვის და მასთან დიდ ნივთიერ შემწეობას აძლევდა ეკლესიების მოსამსახურეთაც. მე ამას წინეთ დავათვალიერე დიდუბის ეკლესია და სწორეთ მეწყინა, რომ ეს ისტორიულად შესანიშნავი ტაძარი ასეთ არა სასიამოვნო მდგომარეობაშია. ამ ტაძარს არა აქვს გუმბათი, არა აქვს გალავანი და შიგნითაც იგი რიგიანად არ არის მორთული და შემკობილი. როგორც გამიგონია, თქვენი დიდებული დედოფალი თამარი ამ ეკლესიაში დაგვირგვინებულა და ნუ თუ თქვენთვისაც საწყენი არ არის, რომ ეს ეკლესია ჯეროვანად არ არის შემკული? მიიღეთ მონაწილეობა ამ ეკლესიის ჯეროვანად და შესაფერად გამშენების საქმეში. თუ თქვენ ამ საქმეს ჯეროვანად მოკიდებთ ხელს, მაშინ, იმედია, რომ თქვენს საქციელს სხვანიც მიბაძვენ და ამ გვარად შესრულდება კეთილი საქმე, რომლისათვისაც უფალი დაგაჯილდოებთ თქვენ.

მწყემს-მთაფარი თითქმის სამი საათი მოსიყვარულე მამასავით ებაასა ზემოთ აღნიშნულ პირებს, რომელთაც ჯეროვანი დარიგება და საცქერო კითხვების განმარტება მიიღეს მათი მეუფებისაგან და კმაყოფილნი გაემგზავრნენ შინისაკენ, საქირო არ არის განემართათ, თუ რა გავლენას იქონიებს სამწყხოზე მწყემს-მთაფრის ასეთი მამა-შვილური საუბარი ჩვენი ღარიბი ტაძრების გამშენებისა და განახლების საქმეში.

«მწკეში»-ს კორაქსპონდენცია ახალ-სენაკიდან.

წარსული თვის 18-ს დ. ახალ-სენაკში კრება ქონდათ სამეგრელოს სასულიერო ოთხ-კლასიანი სასწავლებლის ოლქის სამღვდლოების დეპუტატებს. შემთავრესი საგანი, რომელზედაც კრებას მსჯელობა უნდა ჰქონოდა, იყო სასულიერო სასწავლებლისათვის სამუდამო ადგილის აღმორჩევა. 18 აპრილს, დილის ათ საათზე დეპუტატები შეიკრიბნენ სასწავლებლის შენობის ერთ დარბაზში. სიტყვა ოდენი მოლაპარაკების შემდეგ, გაჩნდა ჩეულებრივი «პარტიოზა» დეპუტატებში.

ზოგიერთმა დეპუტატებმა განაცხადეს, რომ კრება შემდეგი დროისათვის გადადებულიყო, რადგან მათის აზრით, ზოგიერთი დეპუტატები უკანონოთ იყვნენ აღრჩეულნი. ამ დეპუტატებმა თავისი აზრი კრების შემდეგი დროისათვის გადადებაზე, მოახსენეს მის ყოველად უსამღვდლოესობას ზრიგორის. მათმა მეუფებამ მოისმინა ამ დეპუტატების თხოვნა და შემდეგი გამოუცხადა კრებას: «არავითარნიმე პატივსადები მიზეზი არ არის, რომ კრება შემდეგი დროისათვის გადაიდეს და ამიტომ სანამ დეპუტატები დაფარულის კენჭის ყრით არ აღმოიჩნევენ სასწავლებლისათვის სამუდამო ბინას, მანობამდე არც მათი მეუფება წაბრძანდება სენაკიდან და არც მათ მისცემს აქედამ წასვლის ნებას». მათი მეუფების სიტყვებმა ჯეროვანი ზედ-მოქმედება იქონია დეპუტატებზე და ისინიც შეუდგნენ კრების თავს-მჯდომარის აღმორჩევას. მაგრამ კრების გადადების მომხრე დეპუტატებმა ეხლა სხვა მიზეზი წამოაყენეს. მათ განაცხადეს: «დღეს აფხაზეთის ვარკიის სამღვდლოება, მართალია, შემოერთებულია ჩვენთან სასწავლებლის შენახვის საქმეში, მაგრამ შეიძლება მათ შემდეგში თავიანთი საკუთარი სასწავლებელი დაუარსონ და ამიტომ იქიდან გამოგზავნილნი დეპუტატები ნუ მიიღებენ მონაწილეობას კრებაში». სამურზაყანოდამ იყო სულ სამი დეპუტატი. ამ კითხვის განსამარტებლად ტელეგრაფმა გაუზახენა მისმა მეუფებამ ზრიგორიმ მის მაღალ

ყოვლად უსამღვდლოესობას, საქართველოს ექსარხოსს პალლადის, რომელმაც აცნობა ყოვლად სამღვდლო ზრიგორის, რომ აფხაზეთის დეპუტატებს, ნება ეძლევათ კრებაში მონაწილეობის მიღებისათ. ამ კითხვის განმარტების შემდეგ დეპუტატები შეუდგნენ თავს-მჯდომარის აღრჩევას. აქაც შეიქმნა ჩეულებრივი «პარტიოზა». შოთის და მარტილის მომხრე დეპუტატებმა ერთი ერთმანეთს მისცეს მხარე, ხოლო ახალ-სენაკის მომხრე დეპუტატები ცალკე დარჩნენ. პირველმა მხარემ თავს-მჯდომარის ადგილზე კანდიდატათ წამოაყენა ბლალოჩინი მღვდელი ი. ბაცერელია, ხოლო მეორემ დეკანოზი ანჯაფარიძე, რომელიც აღრჩეულ იქმნა ხმის უმეტესობით. მათმა მეუფებამ ზრიგორიმ დაამტკიცა თავს-მჯდომარედ დეკანოზი ანჯაფარიძე. დამტკიცების შემდეგ მ. დეკანოზმა ანჯაფარიძემ განსხა კრება. კრება პირველად შეუდგა სასწავლებლის სამუდამო ბინის აღმორჩევის საქმეს. სწორეთ ამ დროს კრებაში შემოვიდა ორი დეპუტატი: ერთი ზუგდიდიდან და მეორე ძველი სენაკიდან. ორივე დეპუტატი ითხოვდა, რომ ზუგდილზედაც და ძველ სენაკზედაც ეყარათ კენჭი და მასთან დიდ შემწეობასაც პირდებოდნენ სამღვდლოებას, თუ სასწავლებელი რომელიმე ამ ადგილში იქმნებოდა გადატანლი. კრებამ არ შეიწყინარა დეპუტატების თხოვნა, რადგან სასულიერო მთავრობისაგან სასწავლებლის ადგილად აღნიშნული იყო მარტო შოთი, ახალ-სენაკი და მარტილი. შეიქმნა ბაასი ამ დასახლებული ადგილების უპირატესობაზე. მარტილის შესახებ დეპუტატებმა განაცხადეს: «მართალია, მარტილი ჰავით სჯობია შოთსაც და სენაკსაც, მაგრამ ის ადგილი, სადაც სობოროა, ისეთი ვიწროა, რომ სასწავლებლის შენობაც ძლივს დაეტევა. მოსწავლეები უნდა დადგნენ სოფელში, რომელიც სობოროდამ ქვემოთ ეაკევე მდებარეობს და აქ ჰავაც ბევრით არ განირჩევა ახალ-სენაკისაზე, და მოსწავლეებიც ძალიან დაშორებულნი იქმნებიან სასწავლებელზე. სასწავლებელს არ ეყოლება ექიმი და მასთან არ ექნება ხეირიანი გზა. შოთი სენაკს სჯობია და დიდ შემწეობასაც გვირდებიან შოთელები, მაგრამ ეს ადგილი ძალიან დაშორებულია და იქ

შვილების წაყენა და მათი შენახვა სამძიმოდ დაურჩება სამღვდლოებას და ბევრი მათგანი სრულებით იძულებული იქმნება შვილებს სწავლისათვის თავი დაანებებოს. რაც შეეხება სენაკს, მართალია სენაკი გეგინურის მხრით ნაკლებია, მაგრამ აგერ ცხრა წელიწადია, რაც სასწავლებელი აქ არსებობს. ბავშვებიც კარგად შეეთვისენ აქაურს ჰავას. ამასთან სასწავლებლისათვის გვადიდვენ ადგილს ბაზრის ზემოთ, მალობზე, სადაც ჰაერიც კარგია და წყალიც. შვილების შენახვაც აქ უფრო ადვილად გეიჯდება სამღვდლოებას. შემდეგ კრებამ მოსთხოვა სენაკის საზოგადოებას დანაბირების აღსრულება. საზოგადოებამ დაუყოვნებლივ წარმოადგინა აღნაშენებელი ფულები და ყოველი პირობა დამტკიცებული. ამ ბაასის შემდეგ შეიქმნა კენჭის ყრა. ღვთაებები გაიყენენ ორ მხარედ. პირველად კენჭი უყარეს ახალ-სენაკს, მეორედ შოთს და მესამედ მარტილს. სენაკს ამოუვიდა თეთრი 27 და შავი 14; მარტილს 20 თეთრი და 21 შავი; შოთს 20 თეთრი და შავი 21. ბქედან ცხადათა სჩანს, რომ მარტილის სამღვდლოების წარმომადგენლებმა შოთს მისცეს თეთრი, რადგანაც თავთველარ გაიმარჯვეს. სიგელზე კი ასე მოაწერეს ხელი მარტილელმა დეპუტატებმა: «მარტილს გარეშე არსად არა გესურს სასწავლებელი».

ღეს, ვგონებთ, საბოლოოდ გადაწყდა სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებლის ახალ-სენაკში საბუღალმოდ დარჩენა. იმედი გვაქვს, რომ კრების დადგენილობა ამ საგნის შესახებ დამტკიცებულ იქმნება უმაღლესი სასულიერო მთავრობისაგან და არცერთი მხარის თხოვნა შეწყნარებული აღარ იქმნება.

მეორე და უმთავრესი საგანი, რომელიც სამღვდლოების კრებას უნდა განეხილა, იყო შემდეგი: კრებას წარუდგინეს მეგრულად ნათარგმნი ლოცვები შესასწორებლად და სახმარებლად. ამ კითხვამ დიდი ბაასი გამოიწვია დეპუტატებში. სჩანდა, რომ თითოეულ დეპუტატს საწყენად, უსარგებლოდ და მოუხერხებელ საქმედ მიჩნდა ლეთის-მსახურების და ლოცვების მეგრულ ენაზე თარგმნა. შემდეგ ხანგრძლივი ბაასი-

სა კრებამ ერთხმათუარ ჰყო ლეთის-მსახურების და საღმრთო ლოცვებს ქართული ენიდან მეგრულზე გადათარგმნა. სამღვდლოებამ დაადგინა, რომ ლოცვებს და საღმრთო წერილის ქართული ენიდან მეგრულ ენაზე გადალება ყოველად შეუძლებელი და მოუხერხებელია. რადგან მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში ხალხი ქართულს წირვა-ლოცვას არის შეჩვეული და ამ ნაირი თარგმნა მწველებლობას გამოიწვევს და მასთან ხალხში, რომელიც გვარტომობით და ენითაც ქართველია, დაარღვევს ძველს-ძველს ერთობის კავშირს. ამ მშვენიერი განჩინების საბუთად, კრებამ სხვათა შორის, ისიც დაასახელა, რომ მეგრულ ენაზე ბევრი ქართული სიტყვები იხმარებიან და ამ სიტყვების მეგრულად გადათარგმნა არ შეიძლება, რადგანაც სამაგიერო არა ვვაქვს ჩვენ მეგრულს ენაზე და უარგისი სიტყვებთა რომ ვთარგმნოთ, მაშინ ხომ უფრო ცუდი იქნებაო. მეგრული დიდის პატივისცემით ეპყრობა ქართულს ენას. შემდეგ ამ კითხვის გადაწყვეტისა სასწავლებლის სამართველომ კრებას გადასცა განსახილველად და დამტკიცებლად სასწავლებლის მძაველი წლის საქირო ხარჯთა აღრიცხვა (СМѢТА), მაგრამ სამღვდლოებამ სმეტის განხილვა შემდეგი კრებისათვის გადადვა. მხოლოდ მესამედი ჯამაგირი მისცა საჩუქრად სასწავლებლის მასწავლებელს მ. მიქაძეს.

«მწვემსი»-ს კარტესზადგენცა ზედა-მადლაკიდგან.

წარსული წლის დეკემბრის თვის 25 ჩენი სოფლის ზედა-მალაკის მაცხოვრის ეკლესიის მღვდლად ხელ-დასხმულ იქნა მთავარ-დიაკონი მუთაისის საკათედრო სობოროსი მ. ტარასი ტყეშელაშვილი. მ. ტარასის

მღვდლად დანიშნა ყველა ჩვენგანს სასიამოვნოდ ლაურჩა. 14 იანვარს მოვიდა ახალი მწყემსი ჩვენსოფელში და ჩაიბარა მისდამი რწმუნებული ეკლესია, რომლის სიღარიბემ არა სასიამოვნო შთაბეჭდილება მოახდინა მ. ტარასიზე. ამიტომ ახალმა მწყემსმა თავის პირველ მოვალეობად დაიდგინა მისდამი რწმუნებული ეკლესიის გარეგანი და შინაგანი მოწყობა და შექცობა. მ. ტარასიმ მოიწვია მთელი თავისი სამრევლო და აუხსნა მათ ეკლესიის მნიშვნელობა და სთხოვა სამწყსოს, რომ მან, შეძლებისა და გვარად, შემწყობა აღმოუჩინოს მას ეკლესიის გამშენების საქმეში. სულიერი მამის თხოვნას უნაყოფოდ არ ჩაუვლია. მ. ტარასიმ სამრევლოის და სხვა საპატრიო პარების დახმარებით შეკრიბა იმდენი ფული, რომ ამ მოკლე ხანში მოიპოვა ორი სამღვდელლო შესამოსელი, რომელთაგან ერთი რწყელი მ. ტარასის თხოვნით შესწირა ეკლესიას ერთმა საპატრიო პირმა. მოიპოვა საწიგნე თავის შესამოსითა, გვირგვინები და რიგიანად მოწყობილი სახარება. ღვინის ჩვენს ეკლესიაზე წირვაზე ძალიან ნაკლებად დადიოდნენ მლოცველები, მაგრამ დღეს არა თუ წირვაზე, ხალხის და დილის ლოცვაზე სასტუმრო ეკლესია მლოცველებით. ამას მიზეზი, ჩემის აზრით, უნდა იყოს ღვთისმსახურების რიგიანად შესრულება. ყოველ წირვის გათავების შემდეგ მ. ტარასი დღის შესაფერ სიტყვას უკითხავს ხალხს ყოველად სამღვდლო მახარებლის ქადაგებდამ და თავის სიტყვით უმარტავს მსმენელებს სიტყვის აზრს.

ღვინის ჩვენსოფელში არა ვითარიმე სკოლა არ ყოფილა, თუმცა მსურველი ბევრი იყო, რომ შეიღობისათვის წერაკითხვა ესწავლებიათ. მ. ტარასი მოსვლისათანავე შეუდგა სამრევლო სკოლის დაარსებას. მართს თვეში მ. ტარასიმ თავის საკუთარ სახლში გახსნა სკოლა; თავის ხარჯით მოიპოვა სტოლები და სკამები სკოლისათვის და თავისივე ხარჯით ინახავთ თავის სახლში მასწავლებელს. დღეს ამ სკოლაში არის 35 ვაჟი. მხლავ მ. ტარასი ცდილობს აახოვადობაში შეკრიბოს იმდენი ფული, რომ სკოლისათვის საკუთარი სახლი მოიპოვოს.

შოველივე ამ მოღვაწეობისათვის სწორედ პატრიის ცემის ღირსი არის მ. ტარასი და იმეღია, რომ ჩვენი სოფლებიც შესაფერ დახმარებას აღმოუჩინენ თავის სულიერ მამას. მართალია, საშუალო სასწავლებლებში არ შეუსრულებია მ. ტარასის სწავლა, მაგრამ ღმერთმა ჰქნას, რომ ზოგიერთმა ჩვენმა ნასწავლმა მღვდლებმა

მა ისეთივე ერთგულება გამოიჩინონ თავიანთი ეკლესიების გამშენების და შემკობის საქმეში, როგორსაც იქნეს მ. ტარასი. ღმერთი შეეწიოს ამ კეთილს მოძღვარს, რომ შემდეგშიც განაგრძოს თავის მოღვაწეობა საკეთილოდ ეკლესიისა და მისდამი რწმუნებული სამწყსოისა.

ს ა მ უ რ ზ ა ქ ა ნ ო ღ ა მ .

კიდევ ორიოდ სიტყვა განსვენებულ სოხუმის ეპისკოპოსს გენნადიზედ და მის მოფაწეობაზედ აფხაზეთის ეპარქიაში.

აფხაზეთის ეპარქიამ დაჰკარგა თავისი სასიკადულო მზრუნველი მამა, ყოველად სამღვდლო გენნადი, რომელიც დაუღალავად ზრუნავდა მისდამი რწმუნებული ეპარქიის დღევითი მომსახურებისათვის. სწორეთ უსამართლობა და უმადურობა იქნება ჩვენის მხრით, რომ ორიოდ სიტყვით არ მოვიხსენოთ განსვენებული ეპისკოპოსის გენნადის თავგანწირული სამსახური ჩვენი ეპარქიის სასარგებლოდ.

სულ ორი წელიწადია, რაც ყოველად სამღვდლო გენნადი განაგებდა სოხუმის ეპარქიას, მაგრამ ამ მოკლე ხნის მართვის დროსაც მათმა მეუფებამ დიდი შემწეობა აღმოუჩინა მისდამი რწმუნებულ ეპარქიას. ამ მოკლე ხანში განსვენებულმა ორჯერ დაათვალიერა მისი ეპარქიის თითოეული ეკლესია და პირადათ შეიტყო როგორც ათითოეული ეკლესიის მდგომარეობა, ისე მისი მრევლისა. ყოველად სამღვდლო გენნადის მოგზაურობის დროს არ აჩერებდა არც წვიმა, არც მთაგორიანი და ცუდი გზები; — მათი მეუფება თავგანწირული იყო თავის ეპარქიისათვის და ამიტომ იტანდა ყოველ გზა გაჭირებას და ჯაფას. განსვენებული დღე და ღამე სულ იმის ფიქრში იყო, თუ რა ღონით, რა საშუალებით აღმოეჩინა შემწეობა ეკლესიებისა და სკოლებისათვის და არც უნაყოფოდ ჩაუვლია მისი მეუფების ზრუნვას: ყოველად სამღვდლო გენნადის მეცადინეობით და თანხმობით თოთხმეტი სკოლა დაარსდა სამურზაყანოში; ამ სკოლებში დღეს რიგიანად მიღის სწავლის საქმე.

განსვენებული ყოვლად სამღვდელო ხშირად მიმართავდა ხოლმე რუსეთის სხვა და სხვა მონასტრებს და მდიდარ ეკლესიებს თხოვნით, რათა მათ შემწეობა აღმოეჩინათ მისდამი რწმუნებული ეპარქიისათვის და, რასაკვირველია, მათი მეუფების თხოვნაც არ რჩებოდა უყურადღებოთ. განსვენებული ლეზოლბდა ყოველ გვარ საეკლესიო ნიეთებს— შესამოსლებს, საეკლესიო სამკაულებს, ხატებს, წიგნებს და სხ. ამ შეწირულ ნიეთებს მათი მეუფება ურიგებდა და ეკლესიებსა. განსვენებულის თაონობით წარსულ წელში დ. ოქტომში დაარსდა წიგნთ-საცავი სამურზაყანოს სამღვდლოებისათვის და სამრევლო სკოლების მასწავლებელთათვის; წიგნთ-საცავს შესწირა საერო და სასულიერო საუკეთესო მწერალთა თხზულებანი. განსვენებულის თხოვნით დიდ-ძალი სასწავლო ნიეთები შემოეწირა ამას წინეთ ქ. ბათუმი დგან სამრევლო სკოლების სასარგებლოდ. მრთი სიტყვით განსვენებული ყოვლად სამღვდლო დიდის სიყვარულით და მამობრივის მზრუნველობით ეკიდებოდა სწავლა-განათლების საქმეს. წარსულს წელში ნოებრის თვეში მათმა მეუფებამ, როცა იგი სარევიზიოდ ბრძანდებოდა სამურზაყანოში, დანიშნა კრება დ. ოქტომში სამრევლო სკოლების მასწავლებელთა, რომელთაც ხარჯი და გზის ფული თავის საკუთარი ჯიბიდან დაუბრუნა მათ, როცა ხოლმადში ჯდებოდა ვათი მეუფება და ახალ ათონის მონასტერში მიემგზავრებოდა, გახსნა პორტმანე და შიგ მხოლოდ ექვსი შაურია ჰქონდა ჩარჩენილი. ამით ის მინდა ესთქვა, რომ განსვენებული თავის ჯამაგირს უხვად ახმარდა ეკლესიას და სკოლას. ისეთი სკოლა არ არის აფხაზეთში, რომელშიაც მათ მეუფებას შეგირდებისათვის თუმანი— ან ხუთი-ექვსი მანეთი არ დაეტოვებინოს.

მე არ შემოძლია განსვენებული ყოვლად სამღვდლო გენადის ღირსებათა დაწვრილებით აღწერა, მხოლოდ აღენიშნავ, რომ იგი იყო ძრიელ გულკეთილი და სტუმართ მოყვარე გვამი, არ ყოფილა

მაგალითი, რომ ახლად ნაკურთხი მღვდელი ან დიკანი უსადილოთ ან უჩაეთ გაეშვას კურთხევის დღეს.

ამიტომ გასაკვირი არ არის, რომ ამისთანა მღვდელ-მთავრის საკვდილმა ასე მწაჩეთ დააღონა და შეეწუხა როგორც მთელი საღვდლოება სოხუმის ეპარქიისა, ისე მკვიდრნიც. უხადია, რომ, თუ კაცი მეტად სწუხს კაცზე, მაშინ იგი ვერ ახერხებს სიტყვის წარმოთქმას. ჩვენც ასე მოგვივიდა: როცა წესის აგების დროს დიაკონმა მოიხსენა მიცვალებულის სახელი, ისეთი ქვითინი ასტება, რომ იძულებული შეიქმნა შეჩერებულ იყო, რადგან ვერ ახერხებდა სიტყვის წარმოთქმას, ხოლო საკურთხეველში მღვდლები ვერ ვახერხებდით ასამაღლებელის თქმას. ხალხი უწყალოდ ღვრიდა კრემლს. მოგახსენებენ, რომ მონასტერში როცა ახლო-მახლო სამრევლოის მღვდლებმა მოიყარეს თავი პანაშვილის გარდასახდევალად, ისეთი ტირილი ატყდა, რომ ზედი-ზედ სამი მთავარ-დიკანი გამოიკვალეს, მაგრამ ვერცთმა მათგანმა მეტის მეტი ტირილისა გამო ვერ გამოთქვა სიტყვა განსვენებული გენადის სახელის ხსენება ზედ.

მგონი მარტო ესეც საკმაოა იმის დასამტკიცებლად, თუ რა კეთილი მამა დაეყარვა სოხუმის ეპარქიის. საუკუნოდ იყოს ხსენება შენი, ჩვენო ძვირფასო, გულ კეთილო მწყემსთ-მთავარო გენადი.

მღვდელი ნიკოლოზ შენგელია.

ორივე სატყუა გარდაცვალებული ბლადიჩინის მღვდლის მიხ. ნასუიდავის დასაფლავებაზედ.

ქალაქ თბილისის საავტომოფოში თოთხმეტს აპრილს, ღამის პირველ საათზე გარდაიცვალა მღვდელი მ. ნასუიდავი, შემდეგ ხანგრძლივი ავთ-მოფობისა. განსვენებული მოასვენეს გორში 16 აპრილს და დასაფლავეს 18. როგორც ქალაქში, ისე გზაში და განსაკუთრებით გორში დიდი მწუხარება გამოაცხადა ხალხმა განსვენებულის შესახებ. გორის ხიდს გაღმა ხალხის ტევა აღარ იყო იმ დღეს, როცა განსვენებული მოასვენეს; ტირილს და ქვითინს საზღვარი აღარა ჰქონდა! ვერ გარჩევდა კაცი, ვინ იყო მოკეთე და ვინ უცხო; ყველანი ერთის მწუხარებით იყვნენ გამსჭვალულნი, ხოლო განსვენებულის სახლობის საბრალო გოდება მაღლა ცაში საცოდავთ გაისმოდა და ამ გოდებას ერი ბანს აძლევდა ხმა მადლი ტირილით. შეწუხებული სამღვდელოება ვეღარ ახერხებდა წესის ასრულებას! დასაფლავების დღისთვის სხვა-და-სხვა მხრიდგან მოვიდნენ განსვენებული მიხეილის საბლადიჩინოს მღვდლები. იგინი სტიროდნენ მას, როგორც საუვარელს მამას. მრევლის სიუვარულს ნეღარ ვიტყვიო. განსვენებული მიხეილის ძმა—მეგობრებმა, კარგმა ნაცნობებმა დრმა მწუხარება გამოიჩინეს ამ დღეს. განსვენებულის დასაფლავებაზედ დაესწრნენ ყველანი გაურჩევლად წოდებისა, სჯულისა და სამსახერისა.

სამწუხაროა, რომ სასულიერო სასწავლებლის მასწავლებელი და მოსწავლენი არ დასწრებიან განსვენებულის დასაფლავებას. განსვენებული თითქმის 15 წელი მსახურებდა ამ სასწავლებლის სამმართველოს წევრად და აგრეთვე ამ ბოლო დროს მოსწავლეების მოძღვრებაც იყო.

განსვენებულის სხვა კეთილ საქმეთა შორის უნდა აღვნიშნოთ მისი თაოსნობით, დვაწლია და შრომით ორი ეკლესიის აშენება—ერთის ოქონისა და მეორის, ესრედ წოდებული, რუსის ეკლესიისა გორში.

განსვენებულს დარჩა ცოლი, მცირე წლოვანი შვილები და დედა დიდ სიღარიბეში.

დასაფლავების დროს გორის სასულიერო სასწავლებლის მასწავლებელმა ბ. იტალინსკიმ გრძნობით სავსე სიტყვა უთხრა განსვენებულს, რომელშიაც გამოხატა მისი შრომა და დვაწლი.

საუკუნოდ იყოს ხსენება შენი, პატრიოსანო მწყემსო და დაუდალო მშრომელო!

ახალი ამბები და შენიშვნები.

ჩვენ მოვიპოვეთ ერთი ძველი შესანიშნავი რუსული წიგნი, რომელიც დაწებულია XVII საუკუნის დასაწყისში და გათავებულია ამავე საუკუნის დამლეტს. ამ წიგნში ისტორიისათვის ბევრი შესანიშნავი და საინტერესო აღკლებია. წიგნი შესდგება სტატიებისგან, რომლებშიაც დაწერილებით არის აღწერილი მოკზაურობა დესპანთა ალექსი მიხაილის ძის მიერ გაგზავნილთ სპარსეთში შამ-აბაზთან და იმერეთის მეფე ალექსანდრესთან. ძლიერ საინტერესო და სასიამოვნო არის აღწერილობა ამ დესპანთაგან გელათის ტაძრისა, მუთაისში ბაგრატის ტაძრისა, რომელშიდაც მათ მოუსმენიათ ქათალიკოსის წირვა მეფის ალექსანდრეს თანა დასწრებით და ცერემონია—თუ როგორ მართვეს მათ მეფე ალექსანდრეს ალექსი მიხაილის ძისგან გამოგზავნილი საჩუქრები.

შემდეგში ჩვენ დაწვრილებით გავაცნობთ ჩვენს მკითხველებს ამ წიგნის შინაარსს.

* *

ქუთაისის საპრობილის ეკლესიის ბლადოჩინის მღვდლის მ. მკროპირ აქახიძისაგან ჩვენ მივიღეთ შემდეგი წერილი:

«**წ**რუტის მონასტრის წინამძღვარმა არქიმანდრიტმა მ. სიმონმა შეწირა ერთი თუმნის საღირალი წიგნები და პატარა წიგნაკები სასულიერო შინაარსისა ქუთაისის საპრობილის წიგნთ-საცავს. აი ამ შეწირულთა წიგნთა რაოდენობა და სახელი: აჩჩილანა 4 ცალი, კახაბდანი ერთი, ქართული ლაგჯანი 4 ცალი, მცხეთის ტაძარი და წმიდა ნინო 3, გელათის მონასტრისა და ცხოვრებას აღწერა მეფის დაკით აღმაშენებლისა 3, წმ. დავით და კონსტანტინე 5 ცალი, სიკვდილი მართლისა 4, მეფე სოლომონ 7, მოწამე საწმუნოებისათვის 18, ქართული ბატარა სასარგა 1, შიო-მღვიმელი 5, წმიდა ნინა 15, ათათი ცალი: შობა უფლისა, მიწქვა უფლისა, ხაჭაპია უფლისა, ბზობა უფლისა, აღდგომა ქრისტესა და წმიდა ვლადიმირი. ამ შეწირულებისათვის გულითად მადლობას უძღვნიან მ. არქიმანდრიტს სიმონს ქუთაისის საპრობილის პატიმარნი.

იმედია, რომ სხვანიც მიბაძვენ მამა სიმონის მშენიერს მავალითს და არ დაიშურებენ ორიოდ წიგნაკს ზემოთ აღნიშნული წიგნთ-საცავის სასარგებლოდ.»

* *

რიგია აქო, რაც საქებია და საძაგებელი აძაგო. ძლიერ კარგი საქმე განუზრახავს ბ. ბენედიქტეს (ბარკალაიას). ქ. ბათუმის თვით-მართელობისათვის უთხოვნია ეკლესიის დასადგმელი ადგილი; მას განუზრახავს ათონის ივერიის იოანე ლეთის-მეტყველის მონასტრის სავანის დაარსება ქ. ბათუმში. **თუ** ქალაქისაგან ადგილი მომეცემა, ამბობს ბ. ბენედიქტე, ეკლესიას ჩემს ფულით აღვაშენებ და ამ ეკლესიაში

ნიადაგი წირვა-ლოცვა იქნებაო. ეკლესიის ასაშენებლად რომ ბ. ბენედიქტე ფულებს იშოვის, ამაში ჩვენ ეჭვი არა გვაქვს, მაგრამ გვკვირს, რომ ბ. ბენედიქტემ ასეთი თხოვნით არ მიმართა ქ. ქუთაისის თვით-მართელობასაც?

* *

მის მაღალ ყოველად უსამღვდელოესობას, საქართველოს ექსარხოსს პალოლდის, რომელიც დაუცხრომლად მეცადინობს საქართველოს ძველ შესანიშნავ ტაძრების და მონასტრების განახლებას, უკვე მოუხდენია განკარგულება, რათა განახლონ ღიღობული სამების ტაძარი, რომელიც სოფელ ხაშშიდამ ექვსი ვერსის მანძილზე არის დაშორებული და გორის მაზრის სოფლის ტიგვის ლეთის მშობლის ტაძარი, რომელიც მდებარეობს თავად ამირჯიბების და ფალავანდების მამულში. ამ ტაძრების შესაკეთებლად საჭირო ფულების რამოდენიმე ნაწილს ექსარხოსი სწორავს კავკასიაში მართლ-მადიდებელი საწმუნოების აღმადგინებელი საზოგადოების საშუალებათაგან.

* *

ამავე საზოგადოების რჩევის ერთ კრებაზე მათ მიუთხვამს აღუძრავს კითხვა, რათა დაცულ და შეკეთებულ იქნეს მცხეთის შესანიშნავი ტაძრის ძველი მხატვრობა და რჩევა, ექსარხოსის წინადადებისა ებრ, დაუდგენია ამ საზოგადოების ძირეული თანხისაგან 1000 მანეთის დანიშნა აღნიშნული საგნისათვის.

* *

ამას წინეთ მთავრობისაგან დანიშნა კომისია, რომელსაც უნდა განეხილა კითხვები ძველი ენების სწავლების შესახებ კლასიკურ გიმნაზიებში. ამ კომისიას ამ დღეებში გაუთავებია თავისი მინდობილობა და დაუდგენია, მოისპოს წერილობითი სამუშაოები

ძველ ენებში ორ ზემო კლასში და მათ ნაცვლად გააძლიერონ კლასიკების თხზულებათა კითხვა და თარგმნა.

* *

ჩვენ გავიგეთ, რომ ამ ზაფხულს მოვა საქართველოში ძველი ტაძრების და მონასტრების დასათვალისწინებლად პეტერბურგის უნივერსიტეტის პროფესორი კანდაჯოვი.

* *

მომავალ იენისის ანუ იელისის თვეებში კავკასიაში მობრძანდება პეტერბურგის არქეოლოგიური ინსტიტუტის პროფესორი ნიკოლოზ სტეფანეს ძე ლანსკოი, რომელსაც ზემოდ აღნიშნული ინსტიტუტი აგზავნის ჩვენში საეკლესიო-არქეოლოგიურის მიზნით.

* *

მთ რამოდენად სასარგებლოა ეპარქიალური სანთლის ქარხნების დაარსება, ამას ცხადთ ამტკიცებს მლადიმირის ეპარქიის სანთლის ქარხანა, რომელსაც სანთლის წმინდა მონაგებისაგან, გაზეთის სიტყვით, ამას წინეთ აღუშენებია მშენებელი სახლი მლადიმირის სემინარიის მოწაფეთა საზოგადო ბინისათვის. სახლზე დახარჯულა სულ 11,000.

* *

როგორც გაზეთებში ვკითხულობთ, უმაღლეს სასულიერო უწყებას სასულიერო კონსისტორიების საშუალებით უცნობებია სამღვდლოებისათვის, რომ გადამდები სენით ავად-მყოფი ბავშვები აზიარონ ხოლმე ეკლესიაში ცალკე, რადგან არა ერთ გზის შეუნი-

შნავათ, რომ ზიარების დროს სახმარებელი კოფის საშუალებით სენი გავრცელებულა კარგა მყოფ ბავშვებზედაც.

* *

შმართველეს სენატს, როგორც გვაუწყებს გაზეთი «სამშობლო», თანახმად ღერბის წესდების მე-4 პარაგრაფის 45 მუხ., განუთავ-სუფლებია მარკებისაგან თხოვნები და სხვა ქალაქები როგორც თეთროსანი, ისე შაოსანი სამღვდლო და საეკლესიო მოსამსახურეთა თანამდებობიდან დათხოვნის შესახებ.

* *

ამ უკანასკნელ წლებში ყველა ეპარქიებში აარსებენ საოლქო და საეკლესიო წიგნთ-საცავებს სამღვდლოების სასარგებლოდ, ხოლო საკითხავებს ხალხთათვის. ამ წიგნთ-საცავთა შორის ზოგიერთები თითქმის მშენებრად ყოფილან განწყობილნი. მაგალ. სამარის ეპარქიაში დღეს ყოფილა 648 საეკლესიო წიგნთ-საცავი და მათში ყოფილა 36,957 სხვა და სხვა სახელწოდების წიგნები, რომელნიც შეიცავენ 62,788 ტომს.

* *

საქართველო-იმერეთის სინოდალნი კანტორიდგან მეტრიკული მოწმობების მიღების საქმეს, სხვათა შორის, აბრკოლებს ის გარემოება, რომ ზოგიერთი მღვდლები ახალ მონათლულთ ხშირად სხვა-და სხვა საბუთებში სულ სხვა-და სხვა სახელებით სწერენ. ამის გამო სინოდალნი კანტორამ გააფრთხილა სამღვდლოება თავისი ცირკულიარული მიწერილობით და დამნაშავეთ სასტიკად სჯის.

სასარგებლო ცნობანი მღვდელთათვის.

რომელი თვის რიცხვს დაუმთხვევს ამ წელიწადში კვირა დღეები—ჩვენებითა, თუ რომელ კვირას, რომელი ხმა იქმნება და რომელი საცისკრო სახარება.

მაისის		
—	იღ	კვირაჲე ბრძმისა.
—	იწ	სამართლად შიშისა.
—		

აგვისტოს	გ	ო	ა	ი
—	იგ	იას	ბ	იას
—	ბ	იბ	ბ	ა
—	კზ	იბ	დ	ბ
სექტემბრის	ბ	იღ	კ	ბ
—	ი	იუ	ბ	დ
—	იზ	ივ	ზ	კ
—	კდ	იზ	წიდა და	

მათაგანსა იმ პირობით, რომ ბლადონინებმა შეწირულებანი შექმნიველთა სიებით გაუგზავნონ გორში ზემო-ნიქოზის მღვდელს იოანეს დავიდოვს.

გაბრაელ ეპისკოპოსი იმერეთისა.

19 აპრილს, 1889 წ.

№ 893.

ღვთის-მოყვარენო ქრისტიანენო!

ღვთის გულისათვის და საღვთობად ქრისტეს ეკლესიისა ნუ უგულვებელ ჰყოფთ ზემო ნიქოზის ტაძრის განახლებას. ტაძარი ესე აუგია მცნუთე საუკუნეში სახელოვანს მეფე მახტანგ გორგასლანს და მას უკან აგერ თხოთმეტი საუკუნეა შეურყეველი სდგას

გარდმოცემით რა ამასთანავე მოწოდებასა სოფლის ზემო ნიქოზის ძველი თხოთმეტი საუკუნის საკრებულო ტაძრის განახლების შესახებ, წინა დაგიდებთ თქვენ დაბეჭდოთ იგი თქვენი გამოცემის უმახლობელს ნომერში ჩემი წინადადებით ჩემდაბი რწმუნებული იმერეთის ეპარქიის ვეულა ბლადონინებისადმი, რომ ქრისტიანული გრძნობისა და ზატივის ცემისა გამო ისტორიულ ძეგლთადმი, შექმნება აღმოუჩინონ აღნიშნულს საქმეს, როგორც თავისი საკუთარი შეწირულებებით, ისე საეკლესიო კრებულთა დაწვევით, ხოლო ამ უკანასკნელთა საშუალებით სხვათაც ღვთის მოსახე სამრევლოთა,

რედაქციის პასუხი.

მღვ. კუბიფ. სონელიას. თქვენგან გამოწერილი წიგნები მოკითხეთ ქუთაისში, ჩვენი სტამბის კანტორაში.

მღვ. გრ. ჩანანძეს. კარგად ნასწავლი მძღვლები, იმედა, შემდეგში გადახვევენ ჩვენს სამრევლოებს ტუდ ჩვეულებათა ასრულებას და უქმე დღეების გამოცნობას.

მღ. ი. კა — იას. სანამ თქვენს უქმეების და ხმის მანქანებულს მივიღებდით, ჩვენ უბრალოდ დაბეჭდილი გვქონდა ამის. ანა მანქანებულა.

* *

მომავალ იენისის ანუ იელიის თევებში კავკასიაში მობრძანდება პეტერბურგის არქეოლოგიური ინსტიტუტის პროფესორი ნიკოლოზ სტეფანეს ძე ლანსკოი, რომელსაც ზემოდ აღნიშნული ინსტიტუტი ავზანის ჩვენში საეკლესიო-არქეოლოგიურის მიზნით.

* *

მთუ რამოდენად სასარგებლოა ეპარქიალური სანთლის ქარხნების დაარსება, ამას ცხადთ ამტკიცებს მლადიმირის ეპარქიის სანთლის ქარხანა, რომელსაც სანთლის წმინდა მონაგებისაგან, გაზეთის სიტყვით, ამას წინეთ აღუშენებია მშენიერი სახლი მლადიმირის სემინარიის მოწაფეთა საზოგადო ბინისათვის. სახლზე დახარჯულა სულ 11,000.

* *

როგორც გაზეთებში ვკითხულობთ, უმაღლეს სასულიერო უწყებას სასულიერო კონსისტორიების საშუალებით უცნობებია სამღვდლოებისათვის, რომ გადამდები სენით ავად-მყოფი ბავშვები აზიარონ ხოლმე ეკლესიაში ცალკე, რადგან არა ერთ გზის შეუნი-

არის — 1) შეატყობინოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას შინაარსი შესანიშნავ და საინტერესო «მწყემს»-ში დაბეჭდილ სტატიებისა; 2) გააცნოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას სასოთხელო, ეს და შორებულ კუთხე რუსეთის იმპერატორსა და საქართველოს სასულიერო და საერო წოდება ქართული გამოცემის საშუალებით გააცნოს რუსეთის სასულიერო მწერლობას და ხალხის ცხოვრებას.

ფასი გაზეთისა:

12 თვით «მწყემსი» 5 მ. 6 თვით «მწყემსი» 3 მ.
— ,, ორივე გამოცემა 6 — ,, ორივე გამოცემა 4
— ,, რუსული ,, 3 მ. — ,, რუსული ,, 2 მ.

რედაქცია იმყოფება ქ. თბილისში საღოვის ქუჩაზე, მარკაროვის სახლებში.

შესახებ-

კანტორები: ქ. ქუთაისში ხანა-
* * *
ქ. თბილისში რედაქტორის

ამ უკანასკნელ წლებში ყველა ეპარქიაში დასებენ საოლქო და საეკლესიო წიგნთ-საცავებს სამღვდლოების სასარგებლოდ, ხოლო საკითხავებს ხალხთათვის. ამ წიგნთ-საცავთა შორის ზოგიერთები თითქმის მშენიერად ყოფილან განწყობილი. მაგალ. სამარის ეპარქიაში დღეს ყოფილა 648 საეკლესიო წიგნთ-საცავი და მათში ყოფილა 36,957 სხვადასხვა სახელწოდების წიგნები, რომელთა შვიტავენ 62,788 ტომს.

* *

საქართველო-იმერეთის სინოდალნი კანტორიდან მეტრიკული მოწმობების მიღების საქმეს, სხვათა შორის, აბრკოლებს ის გარემოება, რომ ზოგიერთი მღვდლები ახალ მონათლულთ ხშირად სხვა-დასხვა საბუთებში სულ სხვა-დასხვა სახელებით სწერენ. ამის გამო სინოდალნი კანტორამ გააფრთხილა სამღვდლოება თავისი ცირკულიარული მიწერილობით და დამნაშავეთ სასტიკად სჯის.

მ ვ ყ ე მ ს ი

ოფიციალური განყოფილება საქართველოს საექსპანსიონათსა.

სასულიერო შუახალის «მწამსი»-ს რედაქტორს, დეკანოზს დავით ლამაზიძეს.

გარდმოცემით რა ამასთანავე მოწოდებასა სოფლის ზემო ნიქოზის ძველი თხუთმეტის საუკუნის საკრებულო ტაძრის განახლების შესახებ, წინა დაგიდებთ თქვენ დაბეჭდოთ იგი თქვენი გამოცემის უმასლობელს ნომერში ჩემი წინადადებით ჩემდამი რწმუნებული იმერეთის ეპარქიის უველა ბლადონებისადმი, რომ ქრისტიანული გრძნობისა და ჰატვის ცემისა გამო ისტორიულ ძეგლთადმი, შემწეობა აღმოუჩინონ აღნიშნულს საქმეს, როგორც თავისი საკუთარი შეწირულებებით, ისე საეკლესიო კრებულთა მიწვევით, სოლო ამ უკანასკნელთა საშუალებით სწავთაც ღვთის მოსავე სამრევლოთა,

რათა მონაწილეობა მიიღონ ამ წმიდა და კეთილ საქმეში იმ ჰირობით, რომ ბლადონებმა შეწირულებანი შემწირველთა სიებით გაუგზავნონ გორში ზემო-ნიქოზის მღვდელს იოანე დავიდოვს,

გაბრაულ ეპისკოპოსი იმერეთისა.

19 აპრილს, 1889 წ.

№ 893.

ღვთის-მოყვარენო ქრისტიანენო!

ღვთის გულისათვის და საღადებლად ქრისტეს ეკლესიისა ნუ უგულვებელ ჰყოფთ ზემო ნიქოზის ტაძრის განახლებას. ტაძარი ესე აუღია მცნუთე საუკუნეში სახელოვანს მეფე შატაგ გორკასლანს და მას უკან აგერ თხუთმეტი საუკუნეა შეურყეველი სდგას

და იცავს წიაღსა შინა თვისსა ნაწილებს პირველისა და დიდისა მთავარ-მოწამისა საქართველოს ეკლესიისა წმ. რაფაელისას, რომელიც ჯვარცმულ იქმნა სპარსთა მიერ 454 წელს. თხუთმეტი საუკუნეა მას უკან, რაც ტაძარსა ამას შინა შეიწირეს უსისხლო მსხვერპლი ღვთისა წინაშე. *) მაგრამ, სამწუხაროდ ჩვენდა, დაუნდობელი დრო შეეხრა ამ მტყიცე ძეგლსაც და ტაძარი ესე ამ ქაზად ისე დაძაბუნდა და ინგრევა, რომ დიდის გაჭირვებით ილოც-იწირება, ხოლო თვით გუმბათიც ჰლამის დანგრევასა. სამართლიანისა და საუკუნო გმობის ღირსნი ეაქმნებით შეილთა და შეილი-შეილთა ჩვენთაგან, უკეთუ გულგრილობითა ჩვენითა დაეანგრევთ ასეთსა დიდებულსა ძეგლსა - ამ მოხუცებულს მოწამეს ჩვენთა მამა-პაპათა და წინა-პართა სახელოვანის ცხოვრებისას, რომელსაც ერთი ყოველთვის დიდის პატივის-ცემით და მაწიწებითა იხსენიებდა და აწცა იხსენიებს.

მიტყობით რა შედგენა და წვერად ყოფნა კომიტეტისა ნიქოზის ტაძრის განსახლებლად, მიეპართავთ შირსტეს მიერ ძმათა ჩვენთა და ძეთა საქართველოს ეკლესიისათა და ეთხოვთ მიიღონ გულმოდგინე მონაწილეობა ღვთის სამურსა ამა საქმეში შეწირულებითა თვისითა; დარწმუნებული ვართ, რომ ყველა მართლ-მადიდებელი ძმანი ჩვენნი, ყველა ქრისტიანი ძენი ჩვენის მართლ-მადიდებელის ეკლესიისანი, რომელნიც პატივსა სცემენ სახელსა და დიდებასა წარსულისასა და ძვირად უღირსთ ძეგლი და

სახსოვარნი მისნი, შესწირვენ განახლებისათვის ტაძრისა ამის ვიეთნიმე საცებათაგან, ღვთისგან მიჩვენულისა ქონებისა თვისისა, ხოლო ვიეთნიმე - წელილთა მცირეთა თვისთა წარსაგებელთაგან. ნუ შეკრებით, უკეთუ მცირე იყოს მახერპლი და შეწირულება თქვენი, რამეთუ ყოველივე მოცემული კეთილ არს და გულთა შემოწირული წმინდა ღვთისა წინაშე. შეწვენითა ღვთისათა, მცირითა მით შეწირულებითაცა გავთლებიან დიდნი საქმენი ღვთისანი.

ტაძარი ესე შეილთა და შეილი-შეილთა ჩვენთა მოაგონებს ყოველსა ქამსა დიდებულსა და დაუეწყარსა საქმეა მამა-პაპათა ჩვენთასა და ჩვენთა პატივისცემასა მათ საქმეთა მიმართ. ტაძარსა ამასა შინა ღვთისა და ღვთისა და შეიწირება მსხვერპლი განსახელებლად სოფელსა წმინდათსა ყველა გარდაცვალბულთა ძმათა ჩვენთა, მოსაეთა ღვთისათა და საღვებრძელოდ კეთილ-შემომწირველთა და ჩვენთვის ცოცხალთათვისცა.

კომიტეტი შემოწირულების ტაძრის განახლებისა დიდის მადლობით მიიღებს შეწირულებასა და სიას შეწირველებისას გამოაცხადებს გაზეთში. კომიტეტი სთხოვს შემწირველთა გამოგზავნონ თვისი შეწირულებანი შემდეგის აღრგით: *Въ г. Тори, члену комитета по возобновлению Земо-Никозскаго собора свящ. Ивану Давидову.*

*) ტაძარი ესე 1810 წლამდე ეპისკოპოსის საკათედრო ეკლესია იყო და თავისი საკუთარივე ეპარქია ქქონდა.